

اروپا به محدودسازی برنامه موشک‌های بالستیک ایران رو می‌آورد

به قلم فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

۹ دسامبر ۲۰۱۹

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/europe-pushing-back-irans-ballistic-missile-program

العربية (/ar/policy-analysis/awrwba-ttsdy-lbrnamj-alayrany-lswarykh-albalastyt/)

درباره نویسنده

فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

او پیش از این برای موسسه واشنگتن در باره استراتژی تهران در باره استفاده از جنگ افزارهای دریایی ایران در جنگ نامتقارن نوشته است

تحلیل کوتاه

بریتانیا فرانسه و آلمان در خصوص برنامه موشکی ایران نقشی فعالانه‌تر در پیش گرفته‌اند و علنا بر نگرانی‌های شناخته‌شده درباره فعالیت‌های تحقیق و توسعه رژیم ایران تاکید می‌کنند اما برای تضمین شفافیت به سازوکارهای عملی نیاز است

در ۶ دسامبر نمایندگان طرف‌های باقی‌مانده در برجام با نمایندگان ایران در وین ملاقات کردند تا درباره آخرین اقدامات ایران برای کاهش تعهداتش به توافق هسته‌ای صحبت کنند. هرچند نمایندگان اروپا به پیروی از کشورهای بریتانیا فرانسه و آلمان سازوکار بازگشت تحریم‌های سازمان ملل را فعال نکردند ولی «نگرانی جدی» خود را از تصمیم‌های اخیر ایران ابراز کردند و از رژیم این کشور خواستند که از «اقدامات تشدیدکننده بیشتر» بپرهیزد. این کشورها خاطرنشان ساختند که ایران باید شرایط برجام را که شامل محدودیت‌هایی برای توسعه موشک‌هایی با توان حمل کلاهک هسته‌ای نیز هست به طور کامل رعایت کند. از همه مهم‌تر این اولین نشست کمیسیون مشترک بعد از خروج واشنگتن از برجام در ماه می ۲۰۱۸ است و اولین باری که اعضای اروپایی برجام رسماً مسئله موشکی ایران را در برابر جامعه جهانی مطرح کرده‌اند.

در ۲۱ نوامبر سفیران بریتانیا فرانسه و آلمان نامه‌ای تسلیم دبیرکل سازمان ملل کردند که طی آن از این‌که ایران موشک‌هایی را توسعه داده که «بالقوه» یا از نظر «فنی» توان حمل کلاهک هسته‌ای دارند عمیقاً ابراز نگرانی شده است. آن‌ها مصرانه از دبیرکل سازمان ملل خواستند که برنامه موشک‌های بالستیک ایران را «مغایر» با قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت سازمان ملل اعلام کند. از جمله دلایل متعددی که آن‌ها در این نامه آورده‌اند استناد به تعریف «نظام کنترل فناوری موشکی» است که بر اساس آن هر موشکی که بتواند ۵۰۰ کیلوگرم ماده منفجره را تا بُرد ۳۰۰ کیلومتر حمل کند اساساً توان حمل کلاهک هسته‌ای را دارد. ویژگی‌های موشک‌های ایرانی شهاب ۳ با برد متوسط فراتر از این است.

افزون بر این در این نامه ابراز نگرانی شده که برنامه موشک‌های بالستیک ایران و برنامه فضایی این کشور دارای تکنولوژی‌های مشترک زیادی هستند. بر این اساس نامه به این نتیجه می‌رسد که موشک پرتابگر ماهواره سفیر نیز با شرایط برجام همخوانی ندارد چرا که برجام فعالیت‌های مرتبط با موشک‌هایی «با توان حمل سلاح‌های هسته‌ای» را منع کرده است.

در ۴ دسامبر مجید تخت‌روانچی نماینده دائم ایران در سازمان ملل تکذیبی‌های به دبیرکل سازمان ملل و رئیس شورای امنیت فرستاد.

روانچی با مردود دانستن نامه اروپایی‌ها به الزام‌آور نبودن نظام کنترل فناوری موشکی اشاره کرده است و این موضوع را هم رد می‌کند که برنامه‌های موشکی و پرتاب ماهواره ایران به هم مربوط اند. او باری دیگر بر این موضع تاکید کرده است که موشک‌های ایران «برای این طراحی شده‌اند که انحصاراً توان حمل کلاهک‌های متعارف را داشته باشند». تخت‌روانچی سپس از دبیر کل سازمان ملل خواسته است که در گزارش بعدی خود از بحث درباره «چنین فعالیت‌های نامرتبیتی» بپرهیزد.

چه چیز باعث نوشتن نامه اروپایی‌ها شد

بعد از آن‌که آمریکا در سال ۲۰۱۸ از توافق برجام خارج شد طرف‌های اروپایی این توافق به شکل جدی‌تری نگرانی‌های خود را از فعالیت‌های موشکی ایران بیان کردند. بعد از یک سری پرتاب ماهواره و رونمایی‌های موشکی در اوایل سال ۲۰۱۹ در ماه آوریل اروپایی‌ها خواستار گزارش کامل سازمان ملل درباره این موضوع شدند چون معتقد بودند که این روند با قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت مغایر است.

الگوی تخلفات ایران اصلاً چیز تازه‌ای نیست: در اکتبر ۲۰۱۵ فقط چند ماه پس از آن‌که طرف‌های مذاکره با ایران بر سر برجام توافق کردند تهران پیشرفته‌ترین موشک بالستیک خود یعنی عماد را آزمایش کرد که مجهز به بال‌های ورود مجدد [به جو] است و حدود ۱۷۰۰ کیلومتر بُرد دارد. در آن زمان این امر به عنوان یک پیشرفت فنی تفسیر شد که هدف از آن افزایش ثبات مانورپذیری و آزمایش میزان دقت بخش ورود مجدد موشک عماد و کلاهک آن است.

در نامه اروپایی‌ها در ۲۱ نوامبر همچنین به این نکته اشاره شده است که «فیلمی بدون تاریخ در ۲۲ آوریل ۲۰۱۹ در رسانه‌های اجتماعی منتشر شد... که نشانگر پرتاب آزمایشی یک مدل جدید شهاب ۳ است این موشک میان‌بُرد بالستیک به سیستم ورود مجدد قابل تنظیم مجهز است». این دستاوردی است که به ایران امکان تولید موشک‌های دقیق‌تر و ارتقای موشک‌های موجود را می‌دهد. همه می‌دانند که ایران سال‌هاست در پی توسعه سیستم‌های ورود مجدد بوده است و برجسته‌ترین نمونه آن هم سیستم عماد است که در ۲۰۱۵ آزمایش شد و در ژانویه ۲۰۱۶ در یک پایگاه زیرزمینی نمایش داده شد و ظاهراً در وضعیت عملیاتی قرار داشت.

چند روز پس از آزمایش عماد در ۲۰۱۵ دولت اوپاما گفت که این موشک «اساساً قابلیت حمل سلاح هسته‌ای» دارد. دو ماه بعد یک تیم از کارشناسان تحریم‌های شورای امنیت گزارشی محرمانه تهیه کردند که به نتیجه‌گیری مشابهی رسید و در آن ذکر شده بود که پروژه عماد قطعنامه ۱۹۲۹ شورای امنیت را که در آن زمان هنوز الزام‌آور بود نقض کرده است. اما آزمایش عماد را «نقض فنی» برجام که تازه شکل گرفته بود ندانستند و درخواست مشترک آمریکا و اروپا برای پاسخ کمیته تحریم‌های سازمان ملل در نهایت مسکوت ماند.

هرچند بازهم به عقیده کارشناسان همان موشک شهاب ۳ اول که ارتقا نیافته بود نیز قادر به حمل سلاح هسته‌ای است چون از روی موشک «نادانگ» کره شمالی (همچنین موسوم به «هواسونگ-7») ساخته شده بود. دستگاه‌های اطلاعاتی غربی معتقدند که نادانگ هم مثل موشک «غوری» متعلق به پاکستان که از نسل همان موشک‌هاست می‌تواند کلاهک هسته‌ای حمل کند.

تهدید موشک خرمشهر

چیزی که در نامه اروپایی‌ها ذکر نشده توسعه موشک زمین به زمین خرمشهر توسط ایران است که ممکن است حتی در درازمدت هم باشد. این موشک که اولین بار در ۲۰۱۷ رونمایی شد ظاهراً توانمندی‌های بیشتری نسبت به دیگر سیستم‌های ایرانی دارد. مثلاً حمل یک کلاهک ۱۸۰۰ کیلوگرمی یا سه کلاهک کوچکتر ۶۰۰ کیلوگرمی تا بُرد ۲۰۰۰ کیلومتر. همچنین گزارش شده است که موشک خرمشهر مجهز به سیستم ورود مجدد است. در ۳ نوامبر ایران به طور غیررسمی عکسی از یک موشک خرمشهر منتشر کرد که در حالت استتار قرار داده شده بود و شاید می‌خواست تلویحا نشان دهد که این سیستم وارد خدمت عملیاتی شده است. موضوع هرچه باشد وقتی بحث حمل بالقوه کلاهک هسته‌ای به میان می‌آید مهندسان موشک این طرح را توانمندترین موشک بالستیک ایران می‌دانند.

علی‌رغم این مجموعه پیشرفت‌های بسیار مشهود و بدگمانی‌های متعاقب آن هیچ سازوکار بازرسی برای تضمین این‌که فعالیت‌های تحقیق و توسعه موشکی ایران در محدوده مقرر باقی بماند در برجام مشخص نشده است. از این‌گذشته مانورهای دیپلماتیک برای بازداشتن رژیم ایران از پیگیری برنامه‌های بالستیک و فضایی تا حال ناکام مانده است. همان‌طور که در نامه ۴ دسامبر تخت‌روانچی به دبیرکل سازمان ملل هم این موضوع به‌خوبی دیده می‌شود چون در این نامه ایران تاکید کرده که فعالیت‌های مرتبط با این دو نوع موشک را «با جدیت ادامه خواهد داد».

درواقع وقتی علی خامنه‌ای رهبر ایران در سخنرانی ۳ نوامبر خود چارچوب «عدم مذاکره» با آمریکا را برای سیاستمداران ایران تعیین کرد مشخصاً هرگونه گفت‌وگو بر سر محدود کردن بُرد موشک‌ها یا دیگر مشخصات زرادخانه موشکی ایران را ممنوع کرد. او همچنین لاف زد که موشک‌های فعلی ایران «می‌توانند یک کلاهک ۲۰۰۰ کیلوگرمی را تا بُرد ۲۰۰۰ کیلومتری و با دقت هدفگیری یک متر حمل کنند».

نتیجه‌گیری

مطابق برجام محدودیت صادرات و واردات سلاح ایران تا اکتبر ۲۰۲۰ برداشته خواهد شد. هرچند آمریکا مصرانه از سازمان ملل خواسته است که تحریم‌های تسلیحاتی مذکور را تا مدت طولانی‌تری حفظ کند. احتمالاً نیاز به تلاش بین‌المللی شامل روسیه و چین خواهد بود تا به شکلی موثر از تکثیر منطقه‌ای تسلیحات کشتار جمعی بالقوه ایران بعد از این تاریخ جلوگیری شود. نامه اخیر اروپا و تلاش‌های مشابه اقداماتی مطلوب هستند اما همچنان به اقدامات مداومی نیاز است و هر گامی باید بر مبنای جدیدترین اطلاعات ممکن باشد. آمریکا باید همچنین از دبیرکل سازمان ملل بخواهد که از فعالیت موشک‌های کروز ایران و استفاده جنگی از پهپادها گزارش کاملی ارائه کند (مورد آخر در هیچ‌کدام از قطعنامه‌های شورای امنیت درباره ایران وجود ندارد و پیوست B در قطعنامه ۲۲۳۱ هم از رژیم ایران نخواست که از فعالیت‌های مرتبط با موشک‌های کروز اجتناب کند).

به طور کلی تأکید باید بر جنبه کشتار جمعی موشک‌های کروز و بالستیک باشد. صرف‌نظر از ادعاها بر سر این‌که آیا موشک‌های ایران برای حمل کلاهک‌های هسته‌ای یا متعارف طراحی شده‌اند یا خیر. در مورد موشک‌های ایران اهداف هم به اندازه جوانب فنی قضیه مهم است و رژیم ایران بارها تمایل خود را برای بازی سرجمع‌صفر با دشمنان فرضی خود اگر نه تمام جهان نشان داده است.

*فرزین ندیمی هموندیار انستیتو واشنگتن و کارشناس امور امنیتی و دفاعی ایران و ناحیه خلیج است.

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

Farzin Nadimi

[\(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology\)](#)

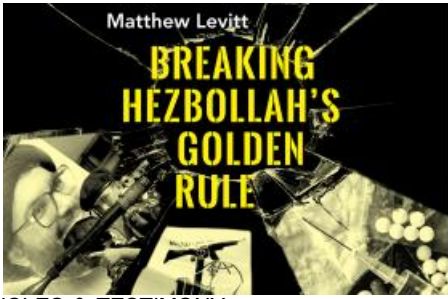
BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

فوریه ۲۰۲۲

Matthew Levitt

(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/mn-ashah/\) منع اشاعه](#)

[\(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/\) نظامی و امنیتی](#)

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/ayran/\) ایران](#)